

፪.፲.፫. ጸዋትወ ቅጽል ወእገዝ

ቅጽል ማለት ተጨማሪ ቃል ወይም መታወቂያ ማለት ነው።

ቅጽል ነባር እና ዘር ቅጽል ተብሎ በ፩ ይከፈላል

ዘር ቅጽል፡-

፩. ውስጠ ዘ

፪. መስም

፫. ጥሬዘር

፬. ወገን - ዊ እና ይ

፭. አገዝ

ዘርፍ የሌለው ጥሬ ነጠላ ስም እንጂ ቅጽል አይባልም።

ነባር ቅጽሎች፡-

፩. ነባር ጥሬ አብን (ነጠላ) አእባን (ብዙ)

ዳዊት፣ ስሎሞን (የመጠሪያ ስም)

፪. ግልጽ ዘ ዘ፣ እንተ፣ እለ ያሉበት

፫. የቦታ ቅጽሎች ገበ፣ መንገለና ወእደ ናቸው

የጊዜ ቅጽሎች አመ፣ በ፣ ጊዜ፣ ሰዐተ፣ ዕለተ

ምሳሌ፡- ሰዐተ ሌሊት

አመ ይብሉ

ገበ ቆመ

፬. ንዑስና ደቂቅ፡- አይ፣ ምንት፣ መኑ፣ ማእዜ፣ አይቴ፣ አያት

አይ መኑ፣ ማን፣ እለመኑ - እነማን

አይ ማእዜ - መች፣ መቼ (የጊዜ ቅጽሎች)

አይ አይቴ ሔት - ወዴት? (የቦታ ቅጽሎች)

አይ አያት - ማነኛው፣ ማናቸው፣ ማነኛቸው ማናቸቸው

ስፍን እስፍንት ስንት ምን ያኸል

ደቂቅ ቅጽል የሚባሉት መራሕያን ናቸው። አመልካቾች ደግሞ እማሬ ወይም ጭብጥ ቅጽል ይባላሉ።

አመ፣ ሶበ፣ ጊዜ = ጊዜ፣ ሲ፣ ስ፣ ለ፣ የ

እስከ = እስከ

ድጎረ = ጌላ፣ ከጌላ

ዘ፣ እንተ፣ እለ = የ

አላ፣ ዳእመ፣ ባእዝ

ዐዲ = እንጂ ም

ብሂል = ማለት

እንዘ = ስ፣ ሲ

እመ፣ ሶበ = ብ፣ ቢ

ንዑሳን አገባቦች

ሰ = ና፣ ስ፣ ላ፣ ማ፣ ሚ

እም = በ፣ ባ፣ ከ፣ ካ፣ ጸ

አይ ምንት መኑ ማ

አይ ማዕዜ = መቼ

አይ (ለኹሉም)

ማዕዜ = ለጊዜ

መ፣ ሚ = ነገር የሚ

እፎ = እንዴት፣ ረግ፣

በእፎ = ስልምን እን

ሳያገኑት ይነገራል)

ሁ፣ ኑ = ጥያቄና አጋ

አ = ሆይ፣ ም፣ ወጥ፣ ደ

አሌ፣ ወይ፣ ወይሌ፣

አሀ፣ አሀሀ = የአንድ

አዩ = ዋይ ዋይ

ዬ = ወዶው ወዶው

ሐዊላ = የደስታና

መልካም፣ ይበል ማለት

ወላ = የሰላምታ ቃል ራስ

እስከ፣ የጊ፣ እንጋ፣ እንጋ

የጊ = እንሆ አሁን፣

እንዳፈ = እንጂ፣ እንጂ

ከመ፣ ጽመ፣ ጽሚተ፣

ከመ = መጽም መቸ

ጽመ = ዝም ብሉ፣ ቀስ ብሉ፣ ዝግ ብሉ

ጽሚተ ጽሚሚተ = በዝምታ፣ በቀስታ

ጽሚተ = በስውር

አ = አኮ፣ ቢያ፣ አንኳ (አሉታ)

አንቋዕ = የደስታ ቃል፣ አንኳዕ

ጥቀ = በንኳን (የማማረጥ፣ የማሻሻል)

አንከ፣ አምላም፣ አምይአዜ፣ አንኪያ = አንግዲኸ፣ ከአንግዲኸ ወዲኸ

አንከ = አንሆ (በናሁ ቦታ ሲገባ)

አ፣ ሰ፣ ኬ = አ ቃለ መልእክት፣ ራስ፣ አጋና፣ ከበሬታ

አል፤ኢ = አል የኢፍቸ ነው = አል በቦ ብቻ ይገኛል

ኢ በአናቅጽ ኹሉ እየገባ ጽድቁን አሉታ ያደርጋል

አው፣ሚመ = ወይ፣ ወይም፣ ወይስ

አ = ቃለ መልእክት፣ አጋና፣ ከበሬታ እና አንዲኸ አለ ማለት የሚያስችል

ወ = ና

ሂ፣ ኒ፣ ዐዲ = ም

ሂ፣ ኒ = ከቃሉ በኋላ ይገባሉ

ዐዲ = በፊትም በኋላም

ቅድመ = ሳ (ብዙ ጊዜ እም ያዳምቀዋል)

(እም) ቅድመ ይትፈጥር ኪሩብ = ኪሩብ ሳይፈጠር

ትካት፣ ዐለም = ዱሮ፣ ጥንት፣ ቀድሞ

= እምዐለም = ከጥንት ጀምሮ

= ለዐለም እስከ መጨረሻ

= እም ዐለም ወእስከ ዐለም ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ

(ከፍጥረት እስከ ምጽአት)

ቅድም፣ትማልም = መጀመሪያ

ቅድመ ትማልም = ከትናንትና በስተቀር/ወዲያ

የም ይእዜ = ዛሬ፣ አሁን፣ ዘንድሮ

ጌሠም፣ሳኒታ = ነገ ነገታ ፣ማግስት

ዘልፍ ወትር፣ዘልፈ ወትረ = ወትሮ፣ዘወትር ያለማቋረጥ

ለዝሉፋ ለዝላፋ = ለወትሮ ለዘወትር ለዘላለም

ግመራ ለግመራ

ጥቀ ፈድፋድ በ

ገዳየ፣ንስቲት፣

ለ = አቀባይ፣

ላይ፣ ስለ፣ ጋራ ይገ

ለለ = ለየ እየ

ለለ ርአሉ = ለየ

ለለ ዕለቱ = ለየ

ለለ እትናገር =

ለለ ተናገርኩ =

ለለ = እንዘ

ምስለ = ጋራ ከ

ምስለ

ምስለ

አሐዱ

አንዱ

ምስለ

እያተ፣ ጽላሉተ

እያተ ኢት

አፍአ፣ ከዋላ፣

አፍአ = ውጪ፣

ከዋላ = ጋላ በጋ

ዝየ = በዚኸ፣ ከ

ሀየ = የቅርብ ር

ለፌ = ወዲኸ፣

ለፌ ወለፌ = ወ

ከሃ = ወዲያ

ከሃት = ወዲያ

ኩለሄ = ቦታ ኹ

ኩላላ = ቦታ ኹላ፡ መላው፡ ጠቅላላው

ከሃት = ወዲያዎች ወዲያዎች

ከሃ = ወዲያ

ሰራ ወሰራ = ወዲያ፡ ወዲያ፡ ቀኝና ግራ

ሰራ = ወዲያ፡ ወዲያ፡

ሆ = የቅርብ ሩቅ፡ ስዚያ፡ ስዚያ፡ ወዲያ

ዘየ = ስዚያ፡ ስዚያ፡ ወዲያ

ከዋላ = ጌላ በጌላ

አፍላ = ውጪ፡ በውጪ

አፍላ፤ ከዋላ፤ ዘየ፤ ሆ፤ ሰራ፤ ከሃ፤ ኩላላ

አያተ ሊት-ቀ-ጽ-ያ = አገጽ ሊት-ቀ-ጽ-ያ

አያተ፤ ጽላሎተ = አገጽ

ምስላ = ና

አገጽ-ና ለላው

አሐዱ ምስላ ካልሐ

ምስላ = ለምስላ (ከ)

ምስላ ምታ = ከሰላ (ጋር)

ምስላ = ጋር ከሃ፡ አገጽ፡ ከ፡ ያከናወነ

ሰላ = አገጽ

ሰላ ተናገርኩ = በተናገርኩ ጊዜ

ሰላ አትናገር = በናገር

ሰላ ዕለቱ = ለየአለቱ፡ አየላቱ

ሰላ ርሳሱ = ለየአራሱ፡ አየራሱ

ሰላ = ለየ አየ

ሰላ፤ ሰላ፤ ጋር ያከናወነ፡፡

ሰላ = አቀባይ፡ ወዲያ በቀም ቀረ፤ አቀባሉ ሆኖ አዳማቱ፡፡ የ፤ ጌ፤ ከ፤ ወዲያ

አዳማ፡ ጌታ፡ ጌታ፡ ጌታ = ግብር

ቀቀ ልደ፡ ልደ በአቀ = አጽግ በሰላም

ግመራ ሰግመራ ሰግመራ = ከቶ አካቶ ልደግ ጭራሽ

አላላ ላላ

149

አላላ ላላ

አላላ ላላ

አላላ ላላ

አላላ ላላ

(እም፣ በ፣ አመ፣ እስከ፣ ድንረ ይሰማሟቸዋል)

ያካልና የባሕርይ ጥሬዎች

ኩለንታ = ኹለንተና፣ ኹለመና

ጣባይዕ = በቁሙ ጠባይዕ አንዳንዴ ባሕርይ

ባሕርይ = ባሕርይ

አባል፣ ሕዋስ፣ መንፈስ ነፋስ፣ ነፍሳት፣ መሌሊት = አካል፣ ብልት፣ ገላ፣ ሰውነት

ኩሉ፣ ኩላ ይቀጽሉባቸዋል። በአንዝም ይገለጻሉ

ኩሉ መንፈስ

አሐዱ አባል

አካል = በቁሙ ቁመት፣ አቋቋም፣ አናዎር፣ አነዋወር

ህላዊ = ባሕርይ፣ አካል፣ አቋቋም፣ አናዎር፣ አነዋወር

ከዋኔ = እኳኳን፣ ኹነታ

ከዋኒ = ኳኒ፣ ቀዋሚ

፪.፲፩. ተውሳክ ግስ/አንቀጽ አጎላማሽ /Adverb/

ተውሳክ ማለት ወሰከ = ጨመረ፣ ተወሰከ ተጨመረ ካለው የግእዝ ግስ የተገኘ ተጨማሪ የሚለውን ትርጉም የያዘ የግእዝ ቃል ነው። ተውሳክ ግሶች ማለት ከግሱ ላይ እየተጨመሩ የግሱን እንዴት፣ መቼ፣ ለምን፣ የት፣ ወዘተ..... የሚሉትን የትርጉም ኹኔታ የሚወስኑ አንቀጽ አጎላማሾች ናቸው። ቅጽል ስምን እንዲያጎለግሉ ግስንም የሚያገላግሉ ቃል ተውሳክ ግስ ይባላል። ምሳሌ፡- ቀዩ ልጅ ትላንት መጣ። ቀዩ የሚለው ቅጽል ልጅ የሚለውን ስም ሲያደምቅ / ሲገልጽ/ ትላንት የሚለው ደግሞ መጣ የሚለው ቃል መቼ እንደሆነ የሚያመለክት ገላጭ ቃል ነው። የቅጽል ዐይነቶችን ከፋፍለን እንዳየን ኹሉ የተውሳክ ግስ ዐይነቶችን ደግሞ እንዲኸ ከፋፍለን እንመለከታለን።

የታወቁ የተውሳክ ግስ ዐይነቶች /Kinds of Adverb/

ኩነታዊ /Adverb of manner/

ፍጡነ - በፍጥነት Quickly

" " Fast

መካናዊ/Adverb of

ዝየ - እዚህ

ከሀ /ሀየ/ - እኔ

ላዕለ - በላይ

ጊዜያዊ /Adverb of

የም - ዛሬ -

ጊወም - ሃገ -

የደጊሙ-ጊዜ / Adverb of

ኩለሄ - ኹል

ክልሌ ጊዜ -

ዋሕድ ዋሕድ

ወትረ - ኹል

ርግጠኝነትን የሚገልጽ

እሙነ - በእርግጠኝነት

እሙረ - በታሪክ

ከሱተ - በታሪክ

የከፍታን ገላጭ /Adverb of

ጽድቀ - በአገልግሎት

ጥቀ፣ ደርገ -

ገዕለ - ባነሰ -

መጠይቃዊ - ጠጠር

ማዕዘ -

አይቱ - የ

ለምንት -

ተዘማጂ /Relative

በጊዜ -

ምሳሌ፡- በጊዜ

በዘነበርክ - በ

ለምንት ከመ

+ ከዚኸ በመ

ግሶችን /Adverb of

ሀ. የጊዜ ተውሳክ ግሶች /Adverb of time/- የጊዜ፣ የግስ ተውሳኮች ጊዜን የሚገልጡ ወይም ድርጊት "መቼ" እንደ ተፈጸመ የሚጠቁሙን የተውሳክ ግስ ዐይነቶች ሲኾኑ እነዚህም፡-

- የም - ዛሬ /Today/
- ትማልም - ትላንት/Yesterday/
- ጌሠም - ነገ - Tomorrow
- ቅድመ ትማልም - ከትላንት በፊት - Before yesterday
- ድኅረ ጌሠም - ከነገ በስተይ - After tomorrow
- ቅድመ ዝ ዐመት ከዚኽ ዓመት በፊት - Before this year
- ዘዮም ዐመት - የዛሬ ዐመት - Year after now
- ሣምንት - ሣምንት - Week
- ዘልፈ - ዘወትር - /Every day/
- ወትረ - ዘወትር - /Every day/
- ለለ /በበ/ ዕለቱ - ዕየለቱ /Every day/
- ዋሕድ ዋሕድ ጊዜ - አልፎ አልፎ / Some times/
- ወርኅ - ወር /Month/
- ዘዮም ወርኅ - የዛሬ ወር /A month before or after now/
- አውራኅ - ወሮች /Months/
- ዐመት - ዓመት /Year/ - ዓመተ Yearly /በዓመት/
- ዐመታት - ዓመቶች /Years /
- ሣምንታት - ሣምንታት /Weeks/
- ዕለት - ቀን /Day/
- ጽባሕ - ጧት /Morning/
- መዐልት - ቀን /Day/
- ቀትር - ቀትር /After noon/
- ክ.ዘመን - ክ.ዘመን /Century/
- ሺሕ - ሺሕ /Millennium/
- ናሁ - አሁን /now/ /Behold/
- መንፈቀ ሌሊት - የሌሊት ግማሽ /Midnight/
- ቀዳማይ መንፈቅ - የመጀመሪያ ወሰን /First semester/
- ካልኣይ መንፈቅ - የኹለተኛው ወሰን /Second semester/

በተውሳክ
ወደ ግእዝ ይፈ
ግእዝ ፊደል =
በ ለ
ዐመ
መዐ
በበ
በበ
የም ተው
የዐለም መ
" ግእዝ ት
" ግእዝ ት
ወተ
በጊዜ
የሚኾኑት
አመ
መጥ
ዕለት - ል
ዘመን/
ለ. ኩነታዊ
ትጽፎ
ተ.ግ
ትጽፎ
ተ.ግ
ጻጻፍ

ምሳሌ

እነ መጸእኩ ፍጡነ - በፍጥነት መጣኹ - I came quickly
 ፍጡን ውለቱ - ፈጣን ነው - He is fast
 ሮፀ ገይሌ ፍጡነ - ገይሌ በፍጥነት ሮጠ - Haile ran fast
 ጻገና ውለቱ - ደገና ነው - He is well

ተውሳክ ግሰ ማለት ግሰን የሚያገለግል ማለት ነው። ለምሳሌ በእንግሊዝኛው I came yesterday. I will come tomorrow የተሠመረባቸው ቃላት ተውሳክ ግሶች ናቸው። በግእዙ ትማልም፤ ትናንት፤ ጌሰም፤ ነገ እና ዘልፈ፤ ወትረ፤ የም ተውሳክ ግሶች ናቸው።

ምሳሌ፦ እነ እመጽአ ጌሰም
 አንተ ትገይስ ወትረ ግሰ ቤተክርስቲያን

በግእዝ ቋንቋ ሳድስ የኾኑትን ቃላት በመለወጥ በፕወደፕክ የሚሉትን ቃላት ማምጣት ይቻላል።

ምሳሌ፦

ዐርገ ሰማይ	ወደ ሰማይ ዐረገ	ዐርገ ውስተ ሰማይ
ወሐረ ብሔረ	ወደ ሀገር ሔደ	ወሐረ ግሰ ብሔሩ
ሐረት ብሔረ ርኑቀ	ወደ ሩቅ ሀገር ሔደች	ወሐረት ግሰ ብሔር ርኑቅ

ማስታወሻ

አንድ ቃል ከተለወጠ ከጎኑ ያለው ተስማሚው ቃል ይለወጣል። ስለዚህ የመጨረሻ ፈደሎችን በመቀየር ወደ፤ በ፤ ከ የሚል ትርጉም ልናመጣ እንችላለን ማለት ነው።

ምሳሌ፦ ሐረ ሀገረ፤ ወደ ሀገር ኼደ
 ሐረ ግሰ ሀገር

ካዕብንም ወደ ሳብዕ በመቀየር ወደ የሚል ቃል ማምጣት እንችላለን።

ምሳሌ፦ ቤቱ፤ ቤቱ፤ ወሐረ ቤቱ፤ ወደ ቤቱ ሔደ።

ስለዚህ የሚከተሉትን በደንብ ለመገንዘብ እንሞክር።

ወለገዙ ኪያሁ ደለተ
 ይገብር ግብር መጠጥ
 ጸሊ ገብ አቡክ ሰግረ
 ውለቱ ሐረ ቤቱ.
 ወለንዝ ይነብር ዐውደ

ሐ. ምክንያትን

«ና» የሚለውን ፈደላ
 የሚያመለክት የተ

እስመ - ና

አምጣነ - ና

አኮነ - ና

ሐረ - ኼደ

አነ - እኔ I

አንተ - አንተ Y

አንቲ -አንቺ Yo

አንትሙ /እናንተ

went

አንትን እናንተ

went

ንሐነ /እኛ/ We

ውለቱ /እሱ/ He

ይለቲ /እሷ/ She

ውለቶሙ /እነሱ/ They

ውለቶን /እነሱ/

ተወደ

አም

" +

" +

" +

" +

" +

" +

" +

" ተወልደት - ተወልዳለችና

አምጣኝ ተወልዳ - ተወልደዋልና

ተጠምቀ - ተጠምቋል፤ ተጠምቀ /Was baptized/

አኮኑ ተጠመቁ - ተጠምቁ አለኩና Because /since/ I was baptized

" ተጠመቀ - ተጠምቀኻልና - Because /since/ you were baptized

" ተጠመቁ - ተጠምቀኻልና - Because /since/ you were baptized

" ተጠመቅከሙ - ተጠምቃችኋል - Because /since/ you were baptized

" ተጠመቅከን - ተጠምቃችኋልና - Because /since/ you were baptized

" ተጠመቅነ - ተጠምቀናልና - Because /since/ we were baptized

" ተጠምቀ - ተጠምቋልና - Because /since/ he were baptized

" ተጠምቀት - ተጠምቃለችና - Because /since/ she were baptized

" ተጠምቁ - ተጠምቀዋልና - Because /since/ they were baptized

" ተጠምቃ - ተጠምቀዋልና - /ለሌሎች/- Because /since/ they were baptized

አነ ተጠመቁ፤ እንጂ ተጠመቅኩ፤ አንተ ተጠመቀ እንጂ፤ ተጠመቅከ አንተ፤
ተጠመቁ እንጂ፤ ተጠመቅከ አይልም፤ የግሶች የመጨረሻ ፊደል ገ፤ ቀ፤ ከ፤
ነ፤ ከኾነ ለሦስቱ መራሐያን አነ፤ አንተ፤ አንተ ከዚያው ላይ ማጥበቅ እንጂ
ተጨማሪ ፊደል የለም የግሶ የመጨረሻ ፊደል ነ ከኾነ ንሐነ ለሚለው መራሐም
እንዲኾኑ ምሳሌ ኮነ = ኾነ ይኸ ኹሉ ግን ለቀዳማይ /ለገላፊ/ አንቀጽ ነው። አኮኑ
በግስ ይወሰናል አኮኑ አልቦ አይባልም አኮ ለብቻው - አይደለም የሚል ትርጉም
አለው

መ. ኹኔታን የሚገልጽ /Adverb of condition/

እመ /ለእመ/ - ምንም እንኳን /Although/

ለእመ /እመ/... ኢ - ካለ ... /If...not/

ባሕቱ፤ አላ፤ ነገር ግን፤ ይኹን እንጂ /Nevertheless, But, However/

ምሳሌ

ለእመ መጽአ - ቢመጣም እንኳ /Although he came/

ለእመ ኢሐረ - ካልኾደ - /If he did not go/

ለእመ ቅዱስ አንተ - ቅዱስ ብትኾን

አላ መሐረን - ማረን እንጂ -But forgive us

ሠ. ውጤትን አ

በእንተዝ ስለዚ

በእንተ ዝንቱ

በእንተ ውለቱ

ወበእንተዝ - ለ

ምሳሌ

- አነ ሐርኩ ገበ

እኔ ወደ ቤተ እግዚአብሔር

ኼድኩ፤ ስለዚኸም

- የም ተወልደ

የዐለም መድኃኒት ተ

- በእንተ ውለቱ

of that man/

- እ ማርያም በእንተ

ማርያም ሆይ፤ ስለዚኸ

በእንተ ዛቲ - ስለዚ

በእንተ ይለቲ - ስለ

በእንተ ኩሉ - ስለ

ፈ. ቦታን ገላጭ /A

ይኸ ተውሳከ ገበ

ገበ ዐይነት ነው።

ሆ /ከሃ/ - እዚያ

ዝየ - እዚህ /here/

ውለቱ ነበረ ሆ - እ

አነ ነበርኩ ዝየ - እ

ሲና። ወበሆ ረከብነ ሰላ

የቅዱሳንን ሰላም አገኘን።

- ለእመ ሀሎክ ዝየ

ወንድሜ አልዓዛር ባልጥተ

Here and there - ከዚህም

- up and down

Here and there - ከዚህም ከዚያም /ከየአቀጣጫው/ ላላው ወቅት - ላይና ታቹ

ወንድሜ አልፋዊር ባልፋት ነበር

- ለእኛም ሁሉ ከዚያም አልፋዊር አገደ፤ ከዚህስ ያረኝ ቢኾን

የቆዳላንን ባለም አገንን።

ለኛ። ወይንም ረከብን ባለም ቆዳላን። እኛ ወደ ሲኖ ቢሄን /ከዚያም/ ሐደን፤ በዚያም

እነ ነበርኩ ከዚያም - እኔ እዚህ ተቀመጥኩ /I sat here/ ንጎሳ ሐርኝ ነበር ነገር

ወልቱ ነበር ሆኖ - እሱ እዚህ ተቀመጠ /He sat there/

ከዚያም - እዚህ /here/

ሆኖ /hy/ - እዚያም /there/

ግን ዐይነት ነው።

ይኸ ተውሳክ ግን ነገሩ የት፤ ወደት እንደተፈጸመ የሚያመለክት የተውሳክ

2. በታን ገላጭ /Adverb of Place/

በእንተ ኩሉ - ስለ ጉሉ /For all/

በእንተ ድረት - ስለ እርሷ /Because of that/

በእንተ ዛቴ - ስለዚህም /Because of this/

ግርማም ሆኖ፤ ስለዚህ እንደደሻለን። የእውነት መብልን ወልደሻለን።

- እ ግርማም በእንተዛ ርፈቅረኪ እኛም ወልደኪ ለነ መብልዐ ጸድቅ፤

of that man/

- በእንተ ወልቱ ብእሲ ተቀላ ዐማኑኤል /Emanuel was crucified because

የዐለም መድኃኒት ተወልደ፤ ስለዚህ ዐለም ጉሉ ደስ አለው።

- የም ተወልደ መድኃኒዐለም በእንተ ነገሩ ተፈጸሞ ኩሉ ዐለም ዛሬ

ከደኩ፤ ስለዚህም የቆዳላንን ባረከት አገንን።

እኔ ወደ ቤተ እግዚአብሔር

- እነ ሐርኩ ነበር ቤተ እግዚአብሔር፤ በእንተዛ ረከብኩ ባረከት ቆዳላን።

ግላል

ወበእንተዛ - ስለዚህ /ም/

በእንተ ወልቱ - /Therefore, so that Hence, As a result/

በእንተ ነገሩ - /Therefore, Hence, As a result/

በእንተዛ ስለዚህ /Therefore, Hence, As a result/

ወ. ወ.ጤትን አመልካች /Adverb of result/

ታንግላ ግላል

But, However/

ደላም የሚል ትርጉም

2/ እንቀጽ ነው። አካላ

3/ ለሚለው መረሐም

4/ ማግባቱ እንደ

5/ ረደል ነ፤ ቀ፤ ከ፤

6/ ተመልክ እንት

7/ they were baptized

8/ were baptized

9/ were baptized

10/ baptized

11/ were baptized

12/ you were baptized

13/ you were baptized

14/ were baptized

15/ were baptized

16/ was baptized

የጊዜ፣ የሁኔታ፣ የክፍታ ተውሳክ ግሦች አጠቃላይ ለውጥ በአጠቃቅም/ ሺደት በግለጽ

በእነዚህ የተውሳክ ግስ ዐይነቶች አጠቃላይ ሺደት ስንል በግለጽ ታላቅ ትኩረት የሚሰጠውና የአንድን ቃል የመጨረሻ ፊደል ወደ ግለጽ በመለወጥ ከቃሉ፣ ወደ፣ ከ፣ በ... የሚሉትን ፊደላት ለትርጉም በሚመች መልኩ ለማውጣት የሚያስችል ነው። ምሳሌ፡-

ቅድመ - ፊት - ቅድመ - በፊት፣ ወደ ፊት፣ በፊት

ግብት - ድንገት - ግብተ - በድንገት፣

ምድር - ምድር - ምድረ - በምድር፣ ከምድር ወደ ምድር፣ ሰማይ - ሰማየ - ሰማይ በሰማይ - ከሰማይ ወደ ሰማይ

ሀገር-ሀገር - ሀገረ - በሀገር - ከሀገር፣ ወደ ሀገር

ጸላት - ጸሎት - ጸሎት - በጸሎት፣ ወደ ጸሎት

ድኩም - ደካማ - ድኩመ - በደካማ ሹኔታ

ጌሠም - ነገ - ጌሠመ - በነገው፣ ወደ ነገ

ፍጡን - ፈጣን - ፍጡነ - በፍጥነት

ገዳም - ገዳም - ገዳመ - ወደ ገዳም፣ በገዳም፣

ርጉቅ - ሩቅ - ርጉቀ - በሩቀ /በሩቅ/

ወትር - ዘወትር ወትረ - ዘወትር፣ በዘወትር

ምሳሌ፡- አንዱን ቃል ለመለወጥ ስንፈልግ

፩. አነ ወረድኩ ገዳመ - እኔ ወደ ገዳም ሼድኩ

I went to a monastery

ወደ የሚለው ቃል የወጣው ገዳመ ከሚለው ቃል ነው።

ወሞተ ዝንቱ ግብተ - He died accidentally - በድንገት ሞተ አነ መጸእኩ

ፍጡነ - እኔ በፍጥነት መጣኸ

- I came quickly

ምሳሌ፡- ሹለት ቃላትን ለመለወጥ ስንፈልግ

አነ ወረድኩ ገዳመ ርጉቀ - እኔ ወደ ሩቅ ገዳም ሼድኩ

- I went to the far monastery

- አንትሙ ጸለይከሙ መዐልተ ወሌሊተ

እናንተ ቀንም ሌሊትም /በቀንም በሌሊትም/ ጸለዩኸ/

ሲጠቃለል

ቅጽል /Adjective/

ፍጡን-ፈጣን /Quick, Fast/

ተውሳክ ግሥ /Adverb/

ፍጡነ-በፍጥነት /Quickly, Fast/

ግብት - ድንገት

ፍጹም - ፍጹም

በቅድም /ቅድም/ - ፊት

/በ/ ቅድሜያ - በፊት

ቅድሜከ - በፊትከ

ቅድሜከሙ - በፊትከሙ

ቅድሜከን - በፊትከን

ቅድሜነ - በፊትከን

ቅድሜፀ - በፊትፀ

ቅድሜሃ - በፊትሃ

ቅድሜሆሙ - በፊትሆሙ

ቅድሜሆን - በፊትሆን

ግብረ ቤት፣ ጎረቤ

፩. እኩየ መጽእኩ

ሀ. ፍጡነ

መ. ጌሠም

፪. ተፈሥሐ /ተደሰቱ/ እኔ

ሀ. በእንተ ዝንቱ

ሐ. አምጣክ

ሠ. እንበለ /ሀ/

፫. የሐንሰ ወጹጥሮስ ሰላም

ሀ. ከመ

፬. አንትሙ ሐርከሙ

ሀ. ሀገር ርጉቅ

፭. አፍርንጅ ወሰዱ ብን

ሀ. ሀገርነ

መ. ሀገርክ

፮. አነ ሰገድኩ ቅድመ ቤት

ሀ. በእንተ

መ. ለወሐ

፯. አንትሙ ጸለይከሙ

ሀ. መዐልተ ወሌሊተ

ሐ. መዐልተ ወሌሊተ

፩. ገበርኩ ግብረ ቤትየ _____ ተፈሥሐት እምየ

ሀ. አኮኑ ለ. እስመ
ሐ. በእንተዝ መ. ቅድመ

፪. እግዝእትየ ቀረብኩ ንቤኪ ወሰገድኩ _____

ሀ. ቅድሚየ ለ. ቅድሚኪ
ሐ. ቅድሚሆሙ መ. ቅድሚክ

፫. ተጋደሉ በእንተ ኢትዮጵያ _____ አልቦ ተስፋ ዘእንበለ ሀገር

ሀ. እስመ ለ. አኮኑ ሐ. ቅድመ መ. በእንተዝ

አስተዛምድ ቃላት ሀ

መስለ ቃላት ለ

፩. ሀገረ	ሀ. እዚህ
፪. ሀገር	ለ. እዚያ
፫. ህየ	ሐ. በየዐመቱ
፬. ዝየ	መ. ከ/ሀገር
፭. በእንተ ኩሉ	ሠ. ሀገር
፮. በበዐመቱ	ረ. ስለ ኹሉ
፯. ዐመታት	ሰ. ዐመቶች

H. Adverbs. Place adverb. በሕቲቶ > ባሕቲቶ፡፡ ሕያዎ ሕያው፡፡ አፍኣ > አፍኣ፡፡ መእከለ > ማእከለ፡፡ ለዕሌክሙ > ላዕሌክሙ፡፡ ከልኣ > ካልኣ፡፡ ወድኣ > ወድኣ፡፡ በቤናቲሆሙ > በቤናቲሆሙ፡፡ ወነገደ ርሐቱ ብሔር > ርሐቱ ብሔር፡፡

፪.፲፪. የሚሻገሩና የማይሻገሩ ግሶች

/Transitive and Intransitive verbs- /ገቢርና እና ተገብር/

፩. Transitive verbs

በአጠቃላይ ግሶች በተግባር ሺደታቸው በኹለት ይከፈላሉ፡-

፩. የሚሻገር ግስ ፪. የማይሻገር ግስ፡፡

፩. የሚሻገሩ ግሶች፡- ማለት ግሶች ከባለቤቱ ወይም ከድርጊት ፈጻሚው ድርጊቱን በማሳለፍ በድርጊት መፈጸሚያው ላይ ማረፍን የሚያመለክቱ ግሶች ናቸው፡፡ በግእዝ የገቢር ግሶች በመባል ይታወቃሉ፡፡ የሚሻገሩ ግሶች

ምሳሌ፡- አበበ አንበሳ ገደለ፡፡ ብንል ገደለ የሚለው ቃል ተሻጋሪ ግስ ይባላል፡፡ ምክንያቱም ገደለ የሚለው ግስ አበበ የተባለው የዐረፍተ ነገሩ ባለቤት በእን በሳው ላይ ድርጊት መፈጸሙን የሚጠቁመን ስለኾነ ነው፡፡ ነገር ግን አንበሳ

ተገደለ ብንል ድርጊቱ እዚ ማን መኼዱን የሚያመለክት ራሱን አይጠቁም፡፡

Transitive verbs

አቅረበ	-	አቅረበ
ጸፍኣ	-	ጸፍኣ
ሰበረ	-	ሰበረ
አገዘ	-	አገዘ
አንበረ	-	አንበረ
ቀተለ	-	ቀተለ
ባረከ	-	ባረከ
ሐነፀ	-	ሐነፀ
ቀደሰ	-	ቀደሰ

የተገብር ወይም የማይሻገሩ

«ሞተ»- ሞተ

ነበረ - ተቀመጠ

ሐረ - ኼደ

ቆመ ቆመ

ተሻጋሪ ግስ ያለበት ቃል

ኹም ተለውጠው የማይሻገሩ

ምሳሌ፡- ገደለ/ቀተለ -

ማስታወሻ፡- በግእዝ ቃል

በነታቸው የጉላ ነው ለግል

ቃል ለማምጣት ነው፡፡ ስለዚህ

ረገ ነው፡፡ ይኸም በሌላ ለግል

ማለታችን ነው፡፡ ማለትም ተ

ተውላጠ ስም /Subjective

ውቅበት ነው፡፡

• በግእዝ የማይሻገሩ ግሶች

ኹበት ጊዜ አለ፡፡ ያም እንጂ

የአባት ጊዜ አለ። ያም እንደ ዐረፍተ ነገሩ ይወሰናል። ወይም ይላላል።
• በግልጽ የማይሻገሩ /የተገብሮ/ ግላቸው የሚመስሉ እንደገና ተሻጋሪ የሚ
ወቅቡት ነው።

ተውላጠ ስም /Subjective pronoun/ ያላቸውን ልዩነትና ግንኙነት ለይተን የምና
ግልታችን ነው። ማለትም ተላቢው ተውላጠ ስም /Objective pronoun/ እና ግለሰብ
ረግ ነው። ይኸም በሌላ አገላለጽ Direct Object /የሚላበ/ እና Indirect የማይላበ
ቃል ለማምጣት ነው። ስለዝነም የተሻጋሪ ግላቸው ዋና አገልግሎት ተላቢ ለማድ
ሰነታቸው የጉላ ነው ለማለት ይቻላል። ተላቢ ሰንሰል ዘር ዘር «ን» የሚለውን
የሰነታቸው፡ በግልጽ ቋንቋ የማይሻገሩ ግላቸው ወሰን ሲፈናቸው። ለዚህም ተላ
ይሻጋል፡ ገደለ/ቀተለ/ - ተገደለ/ተቀተለ/

ዝነም ተለውጠው የማይሻገሩ ይሆናሉ።
ተሻጋሪ ግላቸው ያለበት ቃል ተላቢን ያስከትላል። እንደገና ግላቸው ተሻጋሪ ሲ
ቆመ ቆመ
ሐረ - ሲደ
ነበረ - ተቀመጠ
«የተ» - የተ
የተገብሮ ወይም የማይሻገሩ ግላቸው /Intransitive verbs /

ቀደለ	-	አመሰግኝ
ሐነፀ	-	አነፀ
በረከ	-	በረከ
ቀተለ	-	ገደለ
አንበረ	-	አስቀመጠ
አገዝ	-	ያዘ
ሰበረ	-	ሰበረ
ጸፍኦ	-	መታ
አቀረበ	-	አቀረበ
Transitive verbs		አጥረደ - ዝ

/ ገቢር ወይም ተሻጋሪ ግላቸው /

ሪነትን አይጠቁም።
ተገደለ ብንል ድርጊት እዚያው እንበላው ላይ ብቻ መቀረቱን እንጂ ከማን ወደ
ማን መገደብ የሚያመለክት አይኾንም። ስለዝነም «ተ» የሚለው ፈጽላ ተሻጋ

ትንሣኤ ግልጽ

የሐ ተሻጋሪ ግላ ይባላል።
የሐ ተሻጋሪ ግላ ይባላል።
የሐ ተሻጋሪ ግላ ይባላል።

የሐ ተሻጋሪ ግላ ይባላል።
የሐ ተሻጋሪ ግላ ይባላል።
የሐ ተሻጋሪ ግላ ይባላል።

የሐ ተሻጋሪ ግላ ይባላል።
የሐ ተሻጋሪ ግላ ይባላል።
የሐ ተሻጋሪ ግላ ይባላል።

የሐ ተሻጋሪ ግላ ይባላል።
የሐ ተሻጋሪ ግላ ይባላል።
የሐ ተሻጋሪ ግላ ይባላል።

የሐ ተሻጋሪ ግላ ይባላል።
የሐ ተሻጋሪ ግላ ይባላል።
የሐ ተሻጋሪ ግላ ይባላል።

ግሶች ኹሉ በpassive ወይም በተገብሮ ሲነገሩ የማይሻገሩ ይኸናሉ።

ምሳሌ፡- ተቀትለ ተገደለ

ነባር አንቀጽና የማለት አንቀጾች የማይሻገሩ ግሶች ናቸው።

ተሻጋሪ ግሶች በተሳቢነት ያላቸው ደንብ

ተሳቢ /Objective/ ስንል በዐረፍተ ነገር ውስጥ የድርጊቱ መፈጸሚያ ነው። ይኸውም በድርጊቱ መፈጸሚያ ላይ «ን» የሚለው ቃል በግልጽም ኾነ በውስጡ ታዋቂነት የሚያስቀምጥልን የሰዋሰው ትምህርት ክፍል ነው።

አበበ አንበሳ ገደለ - አበበ አንበሳን ገደለ።

አበበ ምሳ በላ - አበበ ምሳ /ን/ በላ

ማስታወሻ፡- ብዙውን ጊዜ በአንደበት ሲነገር «ን» መኖሩን ልብ ይበሉ። ከዚህ በመቀጠል ደንቦችን እንመለከታለን።

ሀ. ፊደልን በመለወጥ

ቃላት በገቢርና በተገብሮ ግሶች ሲገለጹ ባሕርያቸውን ይለውጣሉ። ይኸም ማለት በተገብሮ የነበሩ ቃላት በገቢር ግሶች ሲነገሩ ራሳቸውን ይለውጣሉ።

፩.የቃሉ የመጨረሻ ፊደል ስድስተኛ ፊደል የኾነ ወደ ግእዝ ይለወጣል።

- የማይሻገር /የተገብሮ ግስ/ ሲኾን
- ተሻጋሪ /ተሳቢ፣ ግቢር፣ ግስ ሲኾን

አልብዩ ግብር /ሥራ የለኝም/ አነ ገበርኩ ግብረ /ሥራ ሠራኸ/

አልብዩ የሚለው የማይሻገር ግስ በመሆኑ ግብር የሚለውን ቃል አለወጠውም።

ገበርኩ /ሠራኸ/ የሚለው ተሻጋሪ ግስ በመኾኑ ግብር ወደ ግብረ ተለውጧል።

ተጨማሪ ምሳሌ

ተገብሮ

ተሰብረት ሐመርየ ውስተ ባሕር

መርከቤ በባሕር ውስጥ ተሰበረች

መርከብ/ን/ሰበርክ

ቀረብክ አንተ ንበ እሳት

ወደ እሳት ቀረብክ

ቀረብኩ እነ ንበ ማይ

ወደ ውኃ ቀረብኩ

ገቢር

አንተ ሰበርክ ሐመረ

አንተ ሐመርን /

አቅረበ ለነ እሳተ

እሳት አቀረበልን

አቅረበ ለነ ማየ

ውኃን አቀረበልን

የሚከተሉትን

ባለቤት ስም

ቤት

ሀገር

እም

እብ

ወልድ

ዕብን

ልብስ

ልብ

ዕፅ

ነገር

ቅድስት

ማስታወሻ፡- ከላይ የዘረዘር

«ን» ተሳቢ አመልካች መሆኑ

የሚል መስተአምር ሊያወጡ

ምሳሌ፡- ቤተ - ቤትን፣

ዝርዝር ጊዜ

ባለቤት ዝርዝር

እምክ - እናትኸ

እምኪ - እናትሺ

ወልድክ - ልጅኸ

ከዚህ ላይ የቃሉ /የእም/ መጨረሻ

አይ - ምን - አየ - ምን

ምንት - ምን - ምንት

መፀልት - ቀን - መፀልት

ዐመት - ዐመት - ዐመት

ሀይማኖት - ሀይማኖት - ሀይማኖት

ቢፅ - ጓደኛ - ቢፅ - ጓደኛ

ቅድስት - ቅድስት - ቅድስት

ግሶች ኹሉ በpassive ወይም በተገብሮ ሲነገሩ የማይሻገሩ ይኾናሉ።

ምሳሌ፡- ተቀትለ ተገደለ

ነባር አንቀጽና የማለት አንቀጾች የማይሻገሩ ግሶች ናቸው።

ተሻጋሪ ግሶች በተሳቢነት ያላቸው ደንብ

ተሳቢ /Objective/ ስንል በዐረፍተ ነገር ውስጥ የድርጊቱ መፈጸሚያ ነው። ይኸውም በድርጊቱ መፈጸሚያ ላይ «ን» የሚለው ቃል በግልጽም ኾነ በውስጡ ታዋቂነት የሚያስቀምጥልን የሰዋሰው ትምህርት ክፍል ነው።

አበበ አንበሳ ገደለ - አበበ አንበሳን ገደለ።

አበበ ምሳ በሳ - አበበ ምሳ /ን/ በሳ

ማስታወሻ፡- ብዙውን ጊዜ በአንደበት ሲነገር «ን» መኖሩን ልብ ይበሉ። ከዚህ በመቀጠል ደንቦችን እንመለከታለን።

ሀ. ፊደልን በመለወጥ

ቃላት በገቢርና በተገብሮ ግሶች ሲገለጹ ባሕርያቸውን ይለውጣሉ። ይኸም ማለት በተገብሮ የነበሩ ቃላት በገቢር ግሶች ሲነገሩ ራሳቸውን ይለውጣሉ።

፩.የቃሉ የመጨረሻ ፊደል ስድስተኛ ፊደል የኾነ ወደ ግእዝ ይለወጣል።

- የማይሻገር /የተገብሮ ግስ/ ሲኾን
- ተሻጋሪ /ተሳቢ፣ ግቢር፣ ግስ ሲኾን

አልብዩ ግብር /ሥራ የለኝም/ እነ ገበርኩ ግብረ /ሥራ ሠራኸ/

አልብዩ የሚለው የማይሻገር ግስ በመሆኑ ግብር የሚለውን ቃል አለወጠውም።

ገበርኩ /ሠራኸ/ የሚለው ተሻጋሪ ግስ በመኾኑ ግብር ወደ ግብረ ተለውጧል።

ተጨማሪ ምሳሌ

ተገብሮ

ተሰብረት ሐመርያ ውስተ ባሕር

መርከቤ በባሕር ውስጥ ተሰበረች

መርከብ/ን/ሰበርክ

ቀረብክ እንተ ንበ እሳት

ወደ እሳት ቀረብክ

ቀረብኩ እነ ንበ ማይ

ወደ ውኃ ቀረብኩ

ገቢር

እንተ ሰበርክ ሐመረ

እንተ ሐመርን /

አቅረበ ለነ እሳተ

እሳት አቀረበልን

አቅረበ ለነ ማየ

ውኃን አቀረበልን

የሚከተሉትን ቃል

ባለቤት ስም

ቤት

ሀገር

እም

አብ

ወልድ

ዕብን

ልብስ

ልብ

ዕፅ

ነገር

ቅድስት

ማስታወሻ፡- ከላይ የዘረዘር

«ን» ተሳቢ አመልካች መስተ

የሚል መስተአምር ሊያወጡ

ምሳሌ፡- ቤተ - ቤትን፣

ዝርዝር ጊዜ

ባለቤት ዝርዝር

እምክ - እናትክ

እምኪ - እናትሺ

ወልድክ - ልጅክ

ከዚህ ላይ የቃሉ /የእም/ መጨረሻ

እይ - ምን - እየ - ምን

ምንት - ምን - ምንተ

መዐልት - ቀን - መዐልተ

ዐመት - ዐመት - ዐመት

ሀይማኖት - ሀይማኖት -

ቢፅ - ጓደኛ - ቢፅ - ጓደኛ

ቅድስት - ቅድስት - ቅድስት

ቅድስት - ቅድስት - ቅድስት - ቅድስት
ሲባ - ገደፍ - ሲባ - ገደፍ
ሀይማኖት - ሀይማኖት - ሀይማኖት - ሀይማኖት
ዐመት - ዐመት - ዐመት - ዐመት
መሀልት - ቀን - መሀልት - ቀን
ግዛት - ግዛት - ግዛት - ግዛት
እድ - ግዛት - እድ - ግዛት
ዘክላይ የቃሉ/የእም/መጨረሻ «ም» ላይህ በመኾኑ ወደ ግእዝ ተለወጧል።

ገለቢት ዝርዝር
እምክ - እናትክ
እምክ - እናትክ
እምክ - እናትክ
ወልደክ - ልጅክ
እምክ - እናትክ
እምክ - እናትክ
ተሳቢ ዝርዝር

ዝርዝር ጊዜ
ግላሉ ቤተ - ቤትን፣ ወደ፣ ከቤት፣ በቤት... የዘክላይ ደንብ ጊደት በአገሪቱ
የግላ መስተላምር ሊያውቁ ይችላሉ።
«ከ» ተሳቢ አመልካች መስተላምር አስገኝተዋል። በተጨማሪም በ፣ ከ፣ ወደ
ግስታውክ፡ ከላይ የዘርዘርናቸው ቃላት የመጨረሻ ፈጽላቸውን በመለወጣቸው

ቅድስት	ቅድስት	ቅድስት	ቅድስት
ነገር	ነገር	ነገር	ነገር
ዕለ	እንጨት	ዕለ	እንጨት
ላብላ	ላብ	ላብ	ላብ
ዕብን	ደንጋይ	ላብላ	ላብላ
ወልደ	ልጅ	ዕብን	ዕብን
እብ	እባት	ዕብን	ዕብን
እም	እናት	እም	እናት
ሀገር	ሀገር	ሀገር	ሀገር
ቤት	ቤት	ቤት	ቤት
ገለቢት ስም	ተሳቢ	ተሳቢ	ተሳቢ

የሚከተሉትን ቃላት እንዴት እንደ ተለወጡ ተመልከት

ትንሣኤ ግእዝ

ፊት ለፊት
ፊት ለፊት
ፊት ለፊት

ፊት ለፊት
ፊት ለፊት
ፊት ለፊት

ፊት ለፊት
ፊት ለፊት
ፊት ለፊት

ፊት ለፊት
ፊት ለፊት
ፊት ለፊት

ፊት ለፊት
ፊት ለፊት
ፊት ለፊት

ፊት ለፊት
ፊት ለፊት
ፊት ለፊት

ፊት ለፊት

ፊት ለፊት

፪. የቃሉ የመጨረሻ ፊደል ሦስተኛ /ሣልስ/ ፊደል የኾነ ወደ አምስተኛ ይለወጣል

ከይሲ /አባብ/ - ከይሴ /አባብን/

ብእሲ /ሰው/ - ብእሴ /ሰውን/

ሰራቂ /ሌባ/ - ሰራቄ /ሌባን/

ሰባኪ /ሰባኪ/ - ሰባኬ /ሰባኪን/

ነጋዲ /ነጋዴ/ - ነጋዴ /ነጋዴን/

ተገብሮ /የማይሰብ/

ገብር/ተሳቢ/

መጽእ ብየ ከይሲ /አባብ መጣብኝ/

አነ ቀተልኩ

ከይሴ /አባብን ገደልኩ/

ዐቢይ ውእቱ ዝ ብእሲ /ይኸ ሰው ታላቅ ነው/ አንተ ፈጠርከ ብእሴ /አንተ ሰውን ፈጠርክ/

ሰባኪ ውእቱ አቡየ/አባቱ ሰባኪ ነው/ እግዚእ ኅረየ ሰባኬ /ጌታ ሰባኪን መረጠ/

ዜግነትን የሚያመለክት

ስመ ሀገር

ቅጽል

ተሳቢ

ኢትዮጵያ

ኢትዮጵያዊ

ኢትዮጵያዊ - ኢትዮጵያዊ/ውን

እስራኤል

እስራኤላዊ

እስራኤላዊ - እስራኤላዊ/ውን

ሮም

ሮማዊ

ሮማዊ - ሮማዊውን

ኤርትራ

ኤርትራዊ

ኤርትራዊ - ኤርትራዊ/ውን

ኢትዮጵያ

ኢትዮጵያዊት/ለሴት/ ኢትዮጵያዊት - ኢትዮጵያዊቱን

፫. ኹለተኛ /ካዕብ/ ፊደል ወደ ሰባተኛ ፊደል ይለወጣል።

ሀ. በአገናዛቢ ጊዜ «ውእቱ» ለሚለው ተውላጠ ስም በአገናዛቢ «ኦ» የተገለጸ ቃል ወደ ሳብዕ ይለወጣል።

ቤት- ቤት

ቤትየ- ቤቱ

ቤቱ - ቤቱ። ቤቶ - ቤቱን

እሙ- እናቱ። እሞ - እናቱን

ባሕቲቱ- ዘመዱ - ዘመዶ - ዘመዱን

ንብረቱ - ንብረቱ - ንብረቶ - ንብረቱን

ለ. ቅጽል

ከንቱ -ከንቱ። ከንቱ

ኩሉ- ኹሉ። ኩሉ

ሐ. አመልካች

ዝኩ - ያ። ዝኩ - ያን

ምሳሌ

ተገብሮ

መጽእ ኅብ ቤቱ

ወደ ቤቱ መጣ

ከንቱ ወእቱ ዝንቱ ዐ

ይኸ ዐለም ከንቱ ነው

ኩሉ ተፈጥረ በፈ

ኹሉ በእግዚአብሔር

አደረገ

የተለወጡ ቃላት

ቤቱ - ቤቶ

ከንቱ - ከንቶ

ኩሉ - ኩሉ

ለሚጠቃለል፡- የቃሉ

፩ኛ. ሳድስት

፪ኛ. ሣልስ

፫ኛ. ካዕብ

የቃሉ የመጨረሻ

በተገብሮም ጊዜ የቃሉ ፈ

፩. የቃሉ የመጨረሻ

የማይሰብ

አንበሳ - አንበሳ

ደብተራ - ድንኳን

ወረሃ - መኪና /በ

ወረካ - መኪና / 10ቀመ- /
ወረካ - መኪና / 3/1
አንበሳ - አንበሳ
አንበሳ - አንበሳ / 3/1
የማይሳብ
የማይሳብ

፩. የቃሉ የመጨረሻ ፊደል ራብዕ ሲሆን
በተጠቀሰው ጊዜ የቃሉ ፊደል አይለውጥም።
የቃሉ የመጨረሻ ፊደል ራብዕ፣ ኃምቤ፣ ሳብዕና ግእዝ ከሆነ በተሳሳሉ

የማይሳብ ፊደል፡ የቃሉ የመጨረሻ ፊደል
፩. ሳይሳብ ከሆነ ወደ ግእዝ
፪. ሣልሳብ ከሆነ ወደ ኃምቤ
፫. ካልሳብ ከሆነ ወደ ሳብዕ ይለወጣል።

ቤተ - ቤተ
ከንቱ - ከንቱ
ኩሉ - ኩሉ

የተለወጡ ቃላት

አደረገ

ኩሉ ተፈጥሮ በፈቃድ እግዚአብሔር ኩሉ ዘፈቀደ ገብረ እግዚአብሔር
ኩሉ በእግዚአብሔር ፈቃድ ተፈጠረ እግዚአብሔር የወደደውን ኩሉ

ገብር
ገደገ ቤተ
ቤተን ተወ
ከንቱ ይመስል ከንቱ ይሆን
ደክ ይሆን ከንቱን ይሆንላል

ሞላል
ተገብሮ
መጽሐፍ ገብ ቤተ
ወደ ቤተ መጣ
ከንቱ ወደ ኩሉ ይሆን ይሆን
ደክ ይሆን ከንቱን ይሆንላል
ሞላል
ተገብሮ
መጽሐፍ ገብ ቤተ
ወደ ቤተ መጣ
ከንቱ ወደ ኩሉ ይሆን ይሆን
ደክ ይሆን ከንቱን ይሆንላል

ተገብሮ ግእዝ

ይለወጣል።
በአገሪቱ «አ» የተገለጸ ቃል

የተገለጸው - አንቀጽ የሚቀርብ
የተገለጸው - አንቀጽ የሚቀርብ

የተገለጸው - አንቀጽ የሚቀርብ
የተገለጸው - አንቀጽ የሚቀርብ

የተገለጸው - አንቀጽ የሚቀርብ
የተገለጸው - አንቀጽ የሚቀርብ

የተገለጸው - አንቀጽ የሚቀርብ
የተገለጸው - አንቀጽ የሚቀርብ

የተገለጸው - አንቀጽ የሚቀርብ
የተገለጸው - አንቀጽ የሚቀርብ

የተገለጸው - አንቀጽ የሚቀርብ
የተገለጸው - አንቀጽ የሚቀርብ

የተገለጸው - አንቀጽ የሚቀርብ
የተገለጸው - አንቀጽ የሚቀርብ

የተገለጸው - አንቀጽ የሚቀርብ
የተገለጸው - አንቀጽ የሚቀርብ

የተገለጸው - አንቀጽ የሚቀርብ
የተገለጸው - አንቀጽ የሚቀርብ

መጽሐ አንበሳ /አንትሙ ቀተልከሙ አንበሳ/
/አንበሳ መጣ/ እናንተ አንበሳ ገደላችኹ/
እነ መጽሐኩ በሠረገላ አንተ ገበርክ ሠረገላ
/እኔ በሠረገላ/መኪና/ መጣች/ /አንተ ሠረገላ ሠራኸ/

፩. የቃሉ የመጨረሻ ፊደል ኃምስ /አምስተኛ/ ፊደል ሲኾን

ሥላሴ -ሥላሴ፣ ሥላሴን፣ ሦስትነት

ውዳሴ - ምስጋና፣ ምስጋናን

ስንዳሴ - ስንዴ፣ ስንዴን

ሉዓሴ - ከፍታ፣ ከፍታን

ምሳሌ፡ ነአምን በሥላሴ በሥላሴ እናምናለን

ነአምን ሥላሴ - ሥላሴን እናምናለን

ውዳሴ ዘማርያም - የማርያም ውዳሴ/ን/

እነ ጽሐፍኩ ውዳሴ ዘማርያም - የማርያም/ን/ ምስጋና/ ጻፍኩ።

ኢታፍቅሩ ውዳሴ - ውዳሴን አትውደዱ።

አብረሃም ተወክፈ ሥላሴ - አብረሃም ሥላሴን ተቀበለ

፪. ላብዕ እና ግላጽ /ሰባተኛ እና አንደኛ ፊደል/

ዶርሆ - ዶር፣ ዶርን

አንቆቅሆ - እንቁላል፣ እንቁላልን

መርኖ - መክፈኛ

ደራሞ፣ ጸራሞ - የእንቅልፍ ጋኔን

ገልፎ - ምስል፣ ጣዖት/ን/

የተጻውየ ስም ላይ የገቢር ግስች ሂ ን ይጨምራሉ።

ባለቤት

ተላቢ

ጴጥሮስ

ጴጥሮስሃ - ጴጥሮስን

ሙሴ

ሙሴሃ - ሙሴን

ክርስቶስ

ክርስቶስሃ - ክርስቶስን

ኤርምያስ

ኤርምያስሃ - ኤርምያስን

ዐለሙ

ዐለሙሃ - ዐለሙን

ዳዊት

ዳዊትሃ - ዳዊትን

ዮሐንስ

ዮሐንስሃ - ዮሐንስን

ጳውሎስ

ጳውሎስሃ - ጳውሎስን

ምሳሌ፡

እግዚአብሔር ገረዩ

አይሁድ ሰቀሉ ክርስቶስ

እነ አፍቀርኩ ዘካርያስ

መ. ባለቤት ተውላ

ባለቤት ተውላ

እነ /I / -እኔ

አንተ /You/ - አንተ

አንቲ /You / - አንቲ

አንትሙ /You / - አንትሙ

አንትን /You / - አንትን

ንሕነ / We/ - እኛ

ውእቱ / He/ - እሱ

ይእቲ /She/ - እሷ

ውእቶሙ /They / - ሆኑ

ውእቶን /They / - ሆኑ

ምሳሌ

አንትሙ አፍቀርከሙ ኪያ

እግዚአብሔር ፈጠረ ኪያ

ዘርእዩ ኪያዩ ርእዩ አባዩ

ዘተወክፈ ኪያከሙ ተወክፈ

ኪያክ ንሴብሕ እግዚአ -

ተጠቃሽ እና አመልካች

ሠ. በአመልካች ገደ

አመልካች በገቢር

የማይላብ

ዝ /This / - ይኸ

ዝንቱ /This/ - ይኸ

ዛቲ /This/ - ይቺ

ዝክቱ /That/- ያ

Wht/Tha/ - 877

ውእቱ /That/- ያ

ይእቲ /That/ - ያቺ

- ቃላቱ ራሳቸውን የሚለውጡት እንደ ግሱ ተሻጋሪነት ወይም አለመሻገር ነው።

የማይሻገር

ዝንቱ ውእቱ ወልድየ

/ይኸ ልጄ ነው/

በተሻጋሪ

እነ ወለድኩ ዘንተ ወልደ

ይኸንን ልጅ እኔ ወለድኩት።

ከዚህ ላይ ውእቱ የማይሻገር ግስ በመኾኑ ዝንቱ የሚለው ቃል እንዳልተለወጠ እንመለከታለን። ወለደ የሚለው ግስ ግን ተሻጋሪ በመኾኑ ዝንቱ ወደ ዘንተ ተለውጧል።

የማይሻገር

ዛቲ ይእቲ እኅትየ

/እኅቴ ይኸች ናት/

ዝንቱ ውእቱ ሥጋ ክርስቶስ

/የክርስቶስ ሥጋ ይኸ ነው/

ተሻጋሪ

እነ አፍቀርኩ ዛተ

እኔ ይኸቺን ወደድኩ

ባርክ ለነ ዘንተ ኅብስተ

/ይኸንን ኅብስት በላኹ/

አብልዐነ ዘንተ ኅብስተ

/ይኸንን ኅብስት አበላን/

አስተየነ ዘንተ ጽዋዕ

/ይኸንን ጽዋ /ወይን/ አጠጣን

በዚህ ላይ ዝንቱ ወደ ዘንተ፤ ኅብስት ወደ ኅብስተ ተለውጧል። ምክንያቱም ዝንቱ የሚለው ቃል ኅብስትን ስለሚያጉላምስ ነው። ዝንቷን ብቻ ብንተረጉመው ትርጉም አይሰጠንም። ይኸንን ኅብስት ስንል «ን» ይኸ ከሚለው ቃል ላይ ብቻ ብታርፍም ኅብስት የሚለው ቃልም በውስጥ «ን» የሚል ቃል መያዙን ልብ ይበሉ። ይኹንና ለአተረጓጉም እንዲያመች ይኸንን ኅብስት ብሎ መተርጉሙ የበለጠ ተስማሚ ይኸናል።

ፈ. አንዳንድ ልዩዎች /Exceptions/

ከላይ ከተመለከትናቸው ደንቦች በተጨማሪ አንዳንድ ቃላት ራሳቸውን ይቸላሉ። ማለትም ለተሳቢም ለተገብሮም ያገለግላሉ።

፩. የቃሉ የመጨረሻ

ይኸን ስንል

ተሳቢ ይነበብ ግን

ምሳሌ፡- ዘመን

ከግእዝ /የመጀመሪያው

እንደ ዐረፍተ ነገሩ

፪. በዝርዝር ሊነገሩ

ይኸናል። ሊሳብም ይችላል

በተለይም የ፣ ከመጥላት

ምሳሌ፡-

እምየ - እናቱ

እማ - እናቴ

እምከ - እናት

እምነ - እናታ

እምን - እናታ

እምሙ - እናት

እሙ - እናቱ

እምኪ - እናት

እምከሙ - እናት

እምከን - እናት

- አመልካች እና ተሳታፊ

ሚያገለግሉ በድጋሚ ያገለግላሉ

፩. ቃሉ ወደ ተሳታፊ

ወይም ምን የሚለውን

ምሳሌ «ኢትዮጵያ» የሚለው

ይኸናል። የ - ራብዕ ፈ

ኢትዮጵያዊውን ለማለት

ጽዋ፣ ኢትዮጵያዊውን ለማለት

፪. አንዳንዴ ሹለት ቃላትም አብረው ሊቀየሩ እንደሚችሉ መዘንጋት የለብንም። ይኸም እንደ ቃላቱ የሐሳብ ግንኙነት ይወሰናል።

፫. ተሻጋሪ ግሶች በአጠቃላይ የድርጊት መፈጸሚያውን /Object/ በደንብ መሠረት ይለውጣሉ።

፬. በተሳታፊ ጊዜ የአማርኛው ትርጉም ላይ የግድ «ን»ን እያስገባን ላናነብ እንችላለን።

ምሳሌ፡- አንበሳን ገደለ። በማለት ፈንታ አንበሳ ገደለ።

ምሳን በላ። በማለት ፈንታ ምሳ በላ። ማለት እንችላለን።

Direct object. Direct object with plural nouns: The direct objects sometimes do not follow the rule of the Ge'ez number system. In Ge'ez, the direct objects must change their last radical into the first, fifth, seventh ... orders based on the last radical of the word, but the following words violate the rules.

ተአምራተ ግበይት > ተአምራተ ዐበይት።?
ሠናይ ይፈሪ > ሠናየ ይፈሪ።
እኩይ ይፈሪ > እኩየ ይፈሪ።
ይፈውስ ኩሱ ድውያን (un changed)።
አልቦ ገቡአኦ። > አልቦ ገቡአ።
አልቦቱ ሥርወ ለጊዜሃ። > አልቦቱ ሥርወ ለጊዜሃ።
ሰሚዕ ይሰማዕ > ሰሚዐ።
ወዘአሐድሰ > ዱ።
አልቦ ሥርወ > አልቦ ሥርወ።
ይኩን ስምረተከ > ይኩን ሥምረትከ።?
ድልቅልቅ ዐቢይ ኮነ > ድቂቅልቅዐቢይ ከመ ይኩን።
ሰምኣ > ከመ ይኩን ሰምዐ።
አሐቲ ይነሥኩ > አሐተ ይነሥኩ።

ጊዜየሳ > ጊዜየሐ። **Direct speech** ወሳኝተየሐ ለመላእክቲሁኣ

Active-passive - ተነስሐ > ነስሐ። Verb to be ነሥ is equal to ጠእቲ

Verb "to have" also as transitive verbs ቦ /አልቦ/ (BO/ ALBO ብ/ ሲሆ as transitive from በአወ (verb form) = has, have or had አልቦ ኖላዊ

> ኖላዊ/ቢ*የ፡ አሥ
ሎ። ቦ/ቦን

To give the ne
even in the Hebre
ቦቱ or አልቦ These
although it has no
ally assumed quite
as the copula "is"
with him" or "he
Ethiopian scholars
ቦቱ is considered a
ቦቱ "he has some t
cal difference has b

GCTP and GPT
serves as a copula
Mathew.

In GGMS.
ለዘቦቱ ዐሠርተ መስክ
'As whom has ten
ምንተ ዐሰበ በከመ
What kind of reu
'Do you have? '
ቆናጽልኒ ገበበ ሎ
'Foxes have holes'
ምንተ ብነ
What do we have?
ገበ አልቦ መሬተ
'Where it has no lit
እስመ አልቦ ዕመቀ
'Because the soil w
ዘቦ ዕገነ
'He who has ear'

LU/V : 000

GCTP and GPTP use *It* as a Transitive verb while in GOMS *It* serves as a copula. Here are some examples from the Gospel of St.

Mathew.

In GMS.	GCTP/GPTP
AHn† OUC† oohA†	AHn† OUC† oohA†
'As whom has ten talent'	'To him with ten talent'
903† OHn †hhoo	903† OHn †hhoo
'What kind of reward you?'	'What is reward with you'
'Do you have?'	
\$58A2 700 hoo	A\$58A2 700 hoo
'Foxes have holes'	'Holes are with foxes'
903† n†	903† n†
'What do we have? the'	'What is with us'
70 hAN ooC†	70 hAN ooC†
'Where it has no little soil	'There is no little soil
hNoo hAN boof	hNoo hAN NCW
'Because the soil want's deep root'	'Because there was'not root'
HN bH†	HN bH†
'He who has ear'	'He is with ear'

of the word, but the
radical into the first,
number system. In
ms: The direct objects
704 18A:
704 18A:
704 18A:
704 18A:
704 18A:

$\frac{1}{2}$ is equal to $\frac{1}{2}$
 $\frac{1}{2}$ (BO/ALBO) $\frac{1}{2}$
 have or had $\frac{1}{2}$

ሶ / አልሶ is often used before other verbs with its suffix for example *ኮኑ ብዩ* "they fell to my share"

ሶ / አልሶ (It) can also be used as an action verb. When they tell that the subject owns or holds something, or the equivalent is an action verb 'have' as mentioned above, this action verb can be transitive in GGMS and intransitive in GIMS.

In GGMS and GIMS, the verb *ሶ / አልሶ* is transitive because the verb transfers action to a direct object. In contrast to this, in GCTP and GPTP the action verb (*ሶ / አልሶ*) is intransitive. Because the verb has no direct object.

የምግብ ቃላት

ፍተ-ጽባሕ - ቁርስ	/break fast/
ምሳሕ - ምሳ	/lunch/
ድራር - ራት	/dinner' supper/
ምግብ - ምግብ	/Food meal/
ቤተ-ምግብ - የምግብ አዳራሽ	/dining hall/
ተመጋቢ - ተመጋቢ	/who is food lodger/
መጋቢ - መጋቢ /ሽ-ም/	/feeder
ፍሰሕ - ግብዣ	/party Invitation/
ልሰሕ - አልጫ	/papperles wat/
ጸብሕ - ወጥ	/sauce/
መና - እንጀራ /ዳቦ/	/bread, Injera/
ጎበስት - ዳቦ	/bread/
ጸህል - ሳህን	/dish, plate/
መሀፒል - ሳሙና	/soap/
ምሳሕ - መታጠቢያ	/basin/
ጽዋኤ ምሳሕ - የምሳ ጥሪ	

የግብ ቃላት

በልዕ - በላ	/ate/
ሰትየ - ጠጣ	/drank/
ጸገበ - ጠገበ	/was satiated/

ረወየ - ረከ
አቅረበ - አ
አፍአመ - አ
ለስሐ - አል
ተገፅበ - ታ
አስተዳለመ - አ
ጸውዐ - ጠ
ወሰደ - ወሰ
ወሀበ - ሲጠ
ኦምጽአ - አ
ናሁ - እነሆ
ቀደመ - ቀደ
መገበ - መገ
አስተገፅበ - አ
ምሳሕ - ምሳ
ወረቀ - ተቀ
ተበልዐ - ተበ
መብልዐ - መ
ይብልዐረ - ይ
በላረ - በላተ
አብልዐ - አ
ዘረወ - በተን
ነደ - በገን
ጸምአ - ተጠ
ጸመ - ጸመ
አጽገበ - አጠ
አጽጋቢ - አጥ
ጽጋብ - ጥጋብ
ጸገበ - ጠገበ
ርገበ - ተራብ

its suffix for exam-

verb. When they tell
the equivalent is an
action verb can be

transitive because the
trust to this, in GCTP
ive. Because the verb

fast

supper

meal

hall

food lodger

invitation

this way

logica

base

dated

7474 782

/satisfied/	208 - 24	አቀረብ - አቀረብ
/brought near, presented, supplied/		አቀረብ - አቀረብ
/took a mouth full/		አቀረብ - አቀረብ
/was thin, flavoured/		አቀረብ - አቀረብ
/was washed/		ተገባለ - ታጠለ
/prepared/		አቀተጸለሠ - አዘጋጀ
/called/		ጸወዐ - ጠራ
/took		ወለደ - ወለደ
/gave/		ወሰለ - ሰጠ
/brought/		አምጸክ - አመጣ
/here is, behold/		ኖህ - አነሆ
/over took, passed/		ቀጸሠ - ቀጸሠ
/fed/		መገባ - መገባ
/poured water on/		አቀተገበለ - አቀተጠለ
/basin/		ግግግግ - ግግግግ
/spat/		ወረቀ - ተቀ
/was eaten/		ተበለሰ - ተበለ
/food/		መብለሰ - መብለ
/I am sorry for/		ይብለሰኝ - ይብላኝ
/regular customer hotel or		በላጂ - በላተኛ
restaurant		አብለሰ - አብላ
/fed/		ዘረወ - በተነ
/scattered/		ነጸ - በነነ
/burnt/		ጸጸክ - ተጠጣ
/was thirsty/		ጸጸ - ጸጸ
/fasted/		አጸገብ - አጠገብ
/satiated /		አጸጋቢ - አጥጋቢ
/satisfactory/		ጸጋብ - ጥጋብ
/satiety/		ጸግብ - ጠግብ
/ was satiated/		ጸግብ - ጠግብ
/was hungry/		ጸግብ - ተረብ

ዘመን ርኅብ - ምንጻቢ /ርኅብ፣ የረኅብ ዘመን /famine/
ምንጻቢ /ርኅብ/ - ረኅብ /hangur/

፪.፲፫. ዐቢይ አንቀጽ /Main Verb/

- ፩. ቀዳማይ /ገላፊ/ Past tense /perfective/
- ፪. ካልአይ /የአሁን እና የመጻኢ/ Present and Future /Imprefective/
- ፫. ዘንድ :
- ፬. ትዕዛዝ
- ዘንድ እና ትዕዛዝ አንድ ናቸው።
- ሀ. ቀተለ - ገደለ - ገላፊ - Past
- ለ. ይቅትል - ይገድላል - ካልአይ - Present and Future
- ሐ. ይቅትል - ይገደል - ትዕዛዝ Command
- መ. ይቅትል - ይገድል ዘንድ - ዘንድ /...to verbs/

የግእዝ ግሶችን ወደ ካልአይ፣ ዘንድ፣ ትዕዛዝና ንዑስ አንቀጽ ለመለወጥ ያለው ደንብ

የግእዝ ግሶች ርባታ በቀዳማይ አንቀጽ ይጀምራል። ከዚያም በደንቡ መሠረት ወደ ተጠቀሱት አናቅጽ ይለወጣል። ይኸም በግስ አርእስቱ ይታወቃል።

፪.፲፬. ግስ አርእስት (Root Verbs)

የግስ አርእስት የምንላቸው የጊዜያትን ግብር የሚመሩ እና በእነርሱ የአረባብ ዘዴ ሌሎች እነርሱን መሰል ግሶች የሚኼዱ መኾናቸውን የሚለዩልን ግሶች ናቸው። እነዚህ የግስ አርእስትም ሕጋውያን ግሶች /Regular verbs/ ናቸው።

የግስ አርእስት «ሥምንት» ወይም «ሰባት» ቢኾኑ እነዚህም የየራሳቸው መለያ የፊደል ደረጃ አላቸው። እነዚህም በተናጠል ቤት ይባላሉ። ይኹንና እነዚህን የአርእስት ክፍል ለግንዛቤ ይረዳን ዘንድ በአሥራ አንድ ክፍለን እንመለከታቸዋለን። እነዚህም፦

የፊደል ደረጃ	አነባበብ /Pronunciation/			
፩. ቀተለ	ግእዝ	ግእዝ	ግእዝ	የላላ
፪. ቀደሰ	ግእዝ	ግእዝ	ግእዝ	የጠበቀ «ደ» ይጠብቃል
፫. ባረከ	ራብዕ	ግእዝ	ግእዝ	የላላ
፬. ደንገፀ	ግእዝ	ላድስ	ግእዝ	የላላ
፭. ማህረከ	ራብዕ	ላድስ	ግእዝ	የላላ

- ፩. ዴገነ
- ፪. ኖለወ
- ፫. ቆመ
- ፬. ሢመ
- ፭. ብህለ
- ፮. ገብረ

የግስ ርባታ በግእዝ

ርባታውም በተውላጠ

የግስ አርእስቱን በ

/ማህረከ/፣ ቆመ፣ ሢመ፣

ቤቶች ተግባራዊ ነው።

ግስን ለማርባት /ወደ

ያስፈልጋል። ይኸም ዲ

ይመስላል? በአገባቡ በተ

ወደሰ ቤቱ ቀደሰ ነው

ነጻረ ቤቱ ቀደሰ ነው

ነገረ ቤቱ ቀተለ ነው

ወደሰ የቀደሰ ቤት የ

ቀዳማይ አንቀጽ /ገላፊ/

የመጻኢ/፤

፩. ቀተለ - ገደለ

ይቅትል - ይገደል

፪. ቀደሰ - አመሰገነ

ይቀድሰ - ያመሰገን

፫. ባረከ- ባረከ

ይባርከ-ይባርከ

፬. ደንገፀ-ደንገጠ

ይደንገፀ-ይደንገጥ

፭. ማህረከ-ማረከ

ይማህርከ-ይማርከ

ህህፊ	ዘሂሬ	ሀኃህ	ዘሂሬ	ገሀፊ	፬፻፲
ህህፊ	ዘሂሬ	ሀኃህ	ሀኃህ	ህሀሀ	፲
ህህፊ		ዘሂሬ	ሀፊሩ	መገጠ	፬
ህህፊ	ዘሂሬ	ዘሂሬ	ባሁህ	መቀ	፭
ህህፊ	ዘሂሬ	ዘሂሬ	ባሁህ	መሀኃ	፮
ህህፊ	ዘሂሬ	ዘሂሬ	ሀፊሩ	ሳሉኃ	፮

[illegible][illegible]

::ወላ ቀሠሠህህ ወላጊያ ቲህ ሆኛታ ሆኛው
 ::ወላ ቲህ ሆኛታ ልጅወ ::ወላ ሆተቀ ቱህ ገዢላ
 ::ወላ ቲህ ሆኛታ ልጅወ ::ወላ ሆኛቀ ቱህ ገጸላ
 ::ወላ ቱህ ሆኛታ ልጅወ ::ወላ ሆኛቀ ቱህ ሆኛው

70-9 A348 H38 / J-64H1
444E / P4U3E 444E A348 / 74A Pastens /

[illegible]

ԿՅԼԵՍ/ԷԿՅՈՒՆ/ԿՅՈՒՆ
 ՎԷԿԵՍ-ԿՅՈՒՆ
 ԺԼԷՍ-ԷԼԵՆ/ԵԼԷՆ
 ՎԵԼԷՅ-ՔԵԼԷՅ
 ԿՅԼԵՍ-ԷԿՅՈ/ԿՅՈ
 ԿՅՆՅ-ԿՅՆՅ
 ԷԼՊԵՆ - ԷՎՅԳ/ՎՅԳ

hangur/
famine/
Future /Imprefective/

and Future

[illegible]

ቲንታሽን ህጋዊ ልዩነት ፡፡

॥१६०५३॥

0-6748 45440 54 7-007

ቲሃሌ ኢየሱስ ከወጣት

Regular verbs / 440::

የጽሑፍ ቅጽ ለመሙላት ይጠቀሙ

54.48 :: 44.48 + 10

4V54 564 7m4U 3

1

000

വകുപ്പ്: "ജ" കൂട്ടം

666

663

666

፩. ዴገ-ተከተለ	ይዴገን ይከተላል
ይዴገን-ይከተለ	ዴገኖ/ዴገኖት
፪. ኖለወ ጠበቀ	ይኖሉ ይጠብቃል
ይኖሉ-ይጠብቅ	ኖልዎ/ኖልዎት መጠበቅ
፫. ቆመ-ቆመ	ይቀውም-ይቆማል
ይቀም-ይቁም	ቀዊም/ቀዊዎት
፬. ሢመ-ሾመ	ይሠይም ይሾማል
ይሢም-የሾም	ሠዩም/ሠዩዎት
፭. ብህለ-አለ	ይብህል-ይላል
ይብሃል-ይበል	ብሂል/ብሂሉት - ማለት
፮. ገብረ-ሠራ	ይገብር-ይሠራል
ይገበር-ይሥራ	ገቢር/ገቢሮት - መሥራት

ግሳሰቢያና ግስታወሻ-

እዚኸ ላይ ግሶች ኹሉ እነዚኸን የመሰሉ እንደነዚህ ግሶች በምሉዕ መስለው ላይረቡ ይችላሉ። ይኸም ሕጋውያን /Regular/ እና ሕጋውያን ያልኾኑ /Irregular verbs/ ግሶች መኖራቸውን ያመለክታል።

ምሳሌ:-	Present	Past
	work	worked
	go	went

ግሶች የመምሰል ደረጃ አላቸው /እንደ እንደራሴ ራሳ፣ ፊታውራሪ .../። ይኸም ሠራዊት ይባላል። ይኸ ማለት ገን ገስ ከገስ ይበልጣል ማለት አይደለም።

የገስ አርእስቱ አንድነትና ልዩነት በለውጥ ጊዜ ቀተለ- የኹሉም መሪ /መራሐ/ ነው።

«ቀደሰ» ከ«ቀተለ» የሚለየው በመጥበቁ ነው። ስለኾነም በካልኦይ ጊዜ «ቀ»ን ወደ ጎምስ ለውጧል። በዘንድ ጊዜ «ቀ»ን አለወጠም።

ቆመና ሢመ «ውም» እና «ይም»ን በካልኦይ ጊዜ ጨምረዋል።

ግህረከ «ሀ»ን ወደ «ሀ» ለውጧል።

ኖለወ «ወ»ን ይጎርዳል /ይተዋል።።

ባረከ በካልኦይና በዘንድ ተመሳሳይ ነው። የካልኦይ ይጠብቃል። የዘንዱ ተዘርዘር አንድ በአንድ ሳይጠብቅና ሳይዋጥ ይነበባል። እንደ አማርኛው አይደለም።

የመጨረሻ ፊደሎች ሳድስ መኾናቸው ካልኦይና ትዕዛዝን ያመለክታሉ።

Verbs: Aspects, Subjunctives.

The main verbs in usually past or complete, past participle, perfect one is usually present. The end of imperfect verbs have in noun ውእቱ (He). The other or with out, imperative of a verb or a stem is nouns, demonstratives,

Type of verbs. In the

preservation of the sound. The preservation of sound of geminated). Some exam

The GGMS
ስበሐ[sabbaha]
ስበሐ[sabbaha]
ለስገ[lassaha] ቀተለ[k'atala]
ለስገ- [lassha] ገፍ
ፈ[gabra] type
ከለሐ[kallaḥa]
*ግህ/ በገ[habanna] type

Derivation: Five pos
Verbs, Prepositions — in languages can be traced changes occurring based with in the root as well as As we have seen above a

Verbs: Aspects, Infinitives, Gerundives, Imperatives and Subjunctives.

The main verbs in Ge'ez are perfect and imperfect. Perfect is usually past or completed action. It includes past perfect, past continuous, past participle with the relative pronoun *h* (of). The imperfect one is usually present, continuous and future action. One exception is *sal*. The end of all perfect verbs is the 1st order while all imperfect verbs have in the end the 6th order. This is under the pronoun *wa-h* (He). The other main verbs are subjunctive (with *how* 7 or *h* or with out), imperative, infinitive and gerundive. The conjugation of a verb or a stem is highly dependant on gender, number, pronouns, demonstratives, ----.

Type of verbs. In the Gospel of fabba Garima, one can see the

preservation of the sound laryngeals and pharyngeals than today. The preservation of sounds helps to identify the type of the verb (not of geminated). Some examples are as follows:

The GMS	Type	Now
<i>hah[sabbaha]</i>	<i>phah[k'adase]</i>	<i>hah[sabbha]</i> -The same
<i>hah[sabaha]</i>	<i>phah[k'ata]</i>	<i>hah[sabbha]</i> <i>phah[k'ata]</i>
<i>hah[lassaha]</i> <i>phah[k'ata]</i>		
<i>hah[lassha]</i> 711		
<i>hah[kallaha]</i>	<i>phah[k'adase]</i>	<i>hah[kallaha]</i> 711 <i>hah[k'ata]</i>
<i>hah[hahabane]</i> type	<i>phah[k'ata]</i>	<i>hah[hahabane]</i> <i>phah[k'ata]</i>

Derivation: Five possible derived forms are present in Ge'ez.

Verbs, Prepositions --- in Ge'ez, Amharic as well as other Semitic languages can be traced back to earlier verbs, prepositions, ---. The changes occurring based on the position of the consonant, vowel with in the root as well as its nature especially, verbs incorporating. As we have seen above a typical verb of conjugation is *qata*. This

verb is not affected by Gutturals/h, ሸ .../ except in the causative form (which begins with ገa). The other verbs, called weak verbs tend to lose or alter their consonants depending on the position of semi vowels and the gutturals and vice versa.

Simple past	causative ገa	reflexive -
ተተለ	ለተተለ	ተተተለ ለለተተተለ

Nouns, prepositions, verb to have... can also be affected with gutturals and semi vowels. Most Ge'ez words are derived and formed from the stem or the root of verbs. Imperative = በለ Sound = bio Conjunction Independent ones : mazes Occurring only as prefix we occurring only as suffix: hi (common in old time). Adverbs include particles, interrogation, affirmation, or negation, and many others. Interrogative nu, Negative prefix - ገi, infinitives - ገoho, Interjections (not so well attested in the literature) ገa!, ገah! (signs of sorrow) hawisa ! (signifies) so please!. Beta (greeting)

ወ and ይ as Semi vowels. In Ge'ez language prepositions, nouns, adjectives, 'verb to have' are formed from the root and the stem.

ይ as a vowel is equal to (ገ)e, (ገ)i.

Stem	Noun	Gloss
ተለ	ቲስ	'priest'
[k'əyasə]	[k'es]	
ደለ[ገ]	ዲሌ	'above'
[dəyyəbə]	[dibe]	
ገለ[ገ]	ገሌ	'to'
[xəyəbə]	[xəbe]	

ወ and ይ direct gain of verbs) in ለ and ሀ- follows its own type, but ለርመት in Ge'ez. nonges the infinitive to start in መሀረ ምሂር. ለላክ ለላክ

Sometimes, the gutt sixth order rather than መ. They also show changes ለለ /ተለለ ገምህረ /ተ and ይለ are good examples [4] ለዛቲ ትውልድ ለሰው Adverb., come first and vowels. The vowel was በለ - [bəḥə] - 'He feared' [əbəḥə] - 'He (who) ate greatest (he)' ሞላ [moḥə] exposed in sound change of the passages Direct ጸገየተ [s'ggəyətə] direct equal to u, o

Stem	
ለወ	
[ləkəwə]	
ምወላ	
[bəwəḥə]	
ሀለወ	
[həlləwə]	

If they come at last, they change the last radical in to the 6th order. Examples:

ገብሉ; ፈርህ; ጸወዐ; ሰብሐ; ሰርሐ.

ግስ አርእስት (Root/Model Verbs) ዝርዝር መንገድ

የግስ አርእስት ማለት ለሌሎች ግሶች መሠረት በመሆን የሚከተሏቸው ግሶች የእነርሱን የአወራረድ ባሕርይ የሚከተሉ እና በአቀማመጣቸው የሚመስሏቸው ናቸው። ይኹን እንጂ እነዚህ ኹሉ ግልፅ የሚሆኑት በዝርዝር ስንመለከታቸው በመሆኑ በመጀመሪያ ግር ሊለን አይገባም። የሆነው ሆኖ ለግስ ርባታ መሠረት መሆናቸውን መዘንጋት የለብንም። የታወቁት የግስ አርእስታት ሥምንት ናቸው። እያንዳንዳቸውም የየራሳቸው ሠራዊት አላቸው።

፩. ቀተለ	፫. ገብረ	፭. ባረከ	፮. ብህለ
፪. ቀደሰ	፬. አእመረ	፮. ሢመ	፯. ቆመ

፩.፩ እርባ ግስ (Tense and Nouns formation, including Adjectives)

በመጀመሪያ ግን አንድ በአንድ የሥምንቱን ግሶች ቀለማት በዛትና ዐይነት አንባቢው ማስተዋል ይገባዋል።

፩. ቀተለ	ፍጹም ግእዝ ሆኖ የላለ
፪. ቀደሰ	ፍጹም ግእዝ ሆኖ የጠበቀ
፫. ገብረ	ግእዝ ሳድስ ግእዝ ሆኖ የላለ
፬. አእመረ	ግእዝ ሳድስ ግእዝ ሆኖ የላለ
፭. ባረከ	ራብዕ ግእዝ ግእዝ ሆኖ የላለ
፮. ሢመ	ጎምስ ግእዝ ሆኖ የላለ
፯. ብህለ	ሳድስ ሳድስ ግእዝ ሆኖ የላለ
፰. ቆመ	ሳብዕ ግእዝ ሆኖ የላለ

ማንኛውም የቀዳማይ አንቀጽ ግስ ኹሉ ተነሺ መሆኑን በሥርዐተ ንባብ ላይ እናያለን።

፩. ቀተለ ---- ገደለ (past tense - ጎላፊ) / ቀዳማይ አንቀጽ/

ይቀትል --- ይገድላል (future- ካልካይ--- ትንቢት ወይም Present Tense - ያሁን ጊዜ)

ይቅትል --- ይገድል ዘንድ / ዘንድ አንቀጽ/

ቀቲል / ቀቲሉት/ -

ቀታሊ = የገደለ / ቅ

ቀታልያን--- የገደለ

ቀታሊት --- የገደለች

ቀታልያት --- የገደለች

ቅቱል --- የተገደለ /

ቀታሊ --- ገዳዩ / በ

ቀትል --- ውጊያ /

ቅትለት --- አገዳደል /

በ ቀተለ ምሳሌ እንመልከት

ሌሎችን በራሳችን መሥራት

ምሳሌ:-

እነ ቀተልኩ -- እኔ ገደለኩ

እነ አቀትል --- እኔ እገድለሁ

እነ አቅትል--- እገድል ወይም

እነ አቅትል --- ልገደል /

አንተ ቀተልክ --- አንተ ገደለክ

አንተ ተቀትል --- አንተ ተገደለ

አንተ ቅትል--- አንተ ቅገደለክ

ንሕነ ቀተልነ --- ገደልን

ንሕነ ንቀትል --- እገድልህ

ንሕነ ንቅትል --- እገድልህ

ንሕነ ንቅትል --- እገድልህ

አንተሙ ቀተልክሙ --- ገደልኩ

አንተሙ ተቀትሉ --- ተገደልኩ

አንተሙ ቅትሉ --- ገደልኩ

ውእቱ ቀተለ --- ገደለ

ውእቱ ይቀትል --- ይገድል

ውእቱ ይቅትል --- ይገድል

ውእቱ ይቅትል --- ይገድል

ውእቱን ቀተለ --- ገደለ

የሚገኝበት ጊዜ ሲባል ነው፡፡
CNC ከገመሰክታቸው
ላን Cባታ መሠረት
የት ሥምንት ናቸው፡፡

፩. ብህላ

፪. ቀመ

(atives)

የት ብዛትና ዐይነት

ዐ/ርዕተ ንባብ ላይ

Present Tense

ትግላ ግለገ

ቀተል / ቀተሉት/ -- መግደል/ to kill (infinitive) ንዑስ ላንቀጽ/

ቀታሊ -- የገደለ / ቀጽል -- Adjective

ቀታልያን-- የገደለ/ወንጀያ/ / ቀጽል ሊባዛ/

ቀታሊት -- የገደለች / ለላት ቀጽል ሊኾን

ቀታልያት -- የገደለ / ለብዙ ሌሎች ቀጽል ሊኾን/

ቀተል ---- የተገደለ / ቀጽል -- Adjective/

ቀታሊ ----ገደለ / በም ሊኾን/

ቀትል -- ወጊያ / ጥራ ዘር/

ቀትላት -- ላንደራል / ሳኒዘር/

በ ቀትላ ምላላ ላንሠራና ሌሎችን ላንደራት ላንደራዊርዱ ካየን በገላ

ሌሎችን በራሳችን መ/ራት ላንደራላን፡፡

ምሳሌ:-

ላን ቀተለኩ -- ላኔ ገደለኩ

ላን አቀትል -- ላኔ ላንደላህ

ላን አቀትል-- ላንደላ ዘንድ/ ዘንድ ላንቀጽ/

ላን አቀትል -- ልግደል / ትዕዛዝ/

ላንት ቀተለክ -- ላንት ገደለክ

ላንት ትቀትል -- ላንት ትገደላለህ

ላንት ቀትል-- ላንት ግደል

ንላኑ ቀተላኑ -- ገደለን

ንላኑ ንቀትል -- ላንደራል ዘንድ

ንላኑ ንቀትል -- ላንግደል

ላንትመ ቀተለክመ --ገደለችኩ/ወ/ ላንትን ቀትላ -- ግደሉ/ሊ/

ላንትመ ትቀትሉ --ትገደሉ ዘንድ/ወ/ ወ/ላንደላሉ/ወ/

ላንትመ ትቀትሉ --ትገደላለችኩ/ወ/ ወ/ላንደላሉ/ወ/

ላንትመ ትቀትሉ --ትገደሉ ዘንድ/ወ/ ወ/ላንደላሉ/ወ/

ላንትመ ትቀትሉ -- ግደሉ/ወ/

ወ/ላንደላሉ -- ገደል

ወ/ላንደላሉ -- ገደል

ወ/ላንደላሉ -- ገደል ዘንድ

ወ/ላንደላሉ -- ገደል

ወ/ላንደላሉ -- ገደል/ሊ/

ወ/ላንደላሉ -- ትግደል

ወ/ላንደላሉ -- ትገደል ዘንድ / ሊ/

ወ/ላንደላሉ -- ትገደል

ወ/ላንደላሉ -- ገደለች

ወ/ላንደላሉ -- ገደለች

ወ/ላንደላሉ -- ገደለች

ወለቶን ይቅትላ ---- ይገድላሉ /ሴ/
ወለቶን ይቅትላ --- ይገድሉ ዘንድ /ሴ/
ወለቶን ይቅትላ --- ይግደሉ /ሴ/

ማስታወሻ:- ሀ. የትንቢት (future) እና የአሁን ጊዜ (Present) በግእዝ

አንድ ዐይነት የግስ አወራረድ / አገባብ/ አላቸው።

ለ. ዘንድ አንቀጽና ትዕዛዝ አንቀጽም እንዲኹ አንድ ዐይነት ናቸው።

ሐ. የግእዝ ግሶች ርባታቸውን የሚጀምሩት በቀዳማይ አንቀጽ (past) ነው።

ቀተለን የሚመስሉ ግሶች ነበረ፣ ወረደ፣ ወዘተ ናቸው። ነገር ግን አወራረዳቸው ከቀተለ ሊለዩ ስለሚችሉ ማስተዋል ያስፈልጋል ።

ምሳሌ ወረደ፣ ይወርድ፣ ይረድ

፩. ቀደስ -- አመስገን

ይቂድስ --- ያመስግናል

ይቀድስ ---- ያመስግን ዘንድ

ይቀድስ ---- ያመስግን

ቀድሶ / ቀድሶት/ --- ማመስገን

ቀዳሲ --- ያመስገን

ቀዳስያን ---- ያመስገኑ

ቀዳሲት --- ያመስገኑት

ቀዳስያት --- ያመስገኑ / ሴ/

ቅዱስ --- ምስገን

ቀዳሲ --- አመስጋኚ

ቅዳሴ --- ምስጋና

መቅደስ --- ማመስገኛ

ቅድስት ---- የተመስገኑት

፪. ገብረ--- ሠራ፣ ፈጠረ

ይገብር --- ይሠራል

ይግበር ---- ይሠራ ዘንድ

ይግበር ---- ይሥራ

ገቢር /ገቢርት/ --- መሥራት

ገባሪ ---- የሠራ

ገባርያን ---- የሠሩ

ገባሪት ---- የሠራች

ገባርያት ---- የሠሩ /ሴ/

ግቡር ---- የተሠራ

ገባሪ ---- ሠሪ

ግብር ---- ሥራ

ግብረት --- አሠራር / አደራረግ/

ምግባር ---- በጎ ሥራ

ተግባር --- ሥራ

እንደ ቀደስ የሚረቡ ግሶች ሰብሐ! ጸለየ ናቸው።

እንደ ገብረ የሚረቡ ግሶች ሠምረ! ጎብረ! ነጽሐ ወዘተ . . . ናቸው።

፡፡ወታኑ ያዕቆብ ፡ ወበሥ ፡ ዘኒው ቱቱቱ ህህመኤል ለህህ

፡፡ወታኑ ትህህመኤል ወላዝ ፡ ህኒ ህህመኤል ለመክ

ህህህ --- ህህህ

ትመህ --- ትመኑ

ህኤል --- ህህህ

ኤህ --- ኤል

ህህተት --- ህህተት

መህተት --- መህተት

/ህ/ ህህ --- ትህህህ

/ህ/ መህ --- ትህህህ

ትህህ --- ትህህ

ትህህ --- ትህህ

ህህ --- ለህህህ

መህ --- ለህህህ

ህህ --- ህህህ

መህ --- ኤል

ትህህ --- ትህህ / ህህህ *

መህ --- / ትህህ / ህህህ

ህህ --- ህህህ

መህ --- ህህህ

ኤል ህህ --- ህህህ

ኤል ህህ --- ህህህ

ህህ --- ህህህ

ህህ --- ህህህ

ህህ --- ህህህ

መህ --- መህ

፡፡ወታኑ ትህህመኤል ፡ ወዘተ ፡ ያዕቆብ ፡ ወመክ ፡ ህህህ ህህህ ህህህ

፡፡ወታኑ

ትህህመኤል ህህህ ህህህ ፡ ያዕቆብ ፡ ወመክ ፡ ህህህ ህህህ ህህህ

ትህህ --- ትህህ

ትህህ --- ትህህ

ህህ --- ህህ

ትህህ --- ትህህ

ህህህ --- ህህህ

ትህህ --- ትህህ

ህህተት --- ህህተት

ትህህ --- ትህህ

/ህ/ ህህ --- ትህህ

/ህ/ ትህህ --- ትህህ

ትህህ --- ትህህ

ትህህ --- ትህህ

ህህ --- ለህህ

/ወ/ ትህህ --- ለህህ

ህህ --- ህህ

ትህህ --- ትህህ

ህህህ --- / ትህህ / ህህህ *

ትህህ --- / ትህህ / ህህህ

ህህህ --- ህህህ

ትህህ --- ህህህ

ኤል ህህ --- ህህህ

ኤል ህህ --- ህህህ

ህህህ --- ህህህ

ህህህ --- ህህህ

ህህ --- ህህ

ትህህ --- ትህህ

ህህ ህህ

፡፡ወታኑ

ት

ት

ት

ት

ት

ት

ት

ት

ት

ት

ት

ት

ት

ት

ት

ት

ት

ት

ት

፩. ቆመ --- ቆመ

ይቀውም --- ይቆማል

ይቁም --- ይቆም ዘንድ

ይቁም --- ይቁም

ቀዊም/ ቀዊሞት/ --- መቆም

ቀዋሚ --- የሚቆም

ቀዋምያን --- የሚቆሙ

ቀዋሚት --- የምትቆም

ቀዋምያት --- የሚቆሙ /ሴ/

ቅውም --- የሚቆም

ቀዋሚ --- ቋሚ

ቁመት --- ቁመት

ቆመን የሚመስል ሐረ፣ ሞርቅሐ / ላጠ/ ወዘተ . . . ናቸው።

ማስታወሻ፡- የቆመ፣ የቆመች፣ ያመለገጉ፣ ያመለገነች የምንለው ግሉ በቀዳማይ / በጎላፊ/ ስለረባ እና ቅጽሎች እንደመሸናቸው ኹሉ “ የ” የሚለውን ፊደል ለማመልከት ነው እንጂ ምን ጊዜም ለጎላፊ ወይም ለትንቢት ተብሎ ቅጽልን መከፋፈል አይደለም። ዘቆመት ስንልም ትርጉሙ ቀዋሚ ከሚለው ጋር አንድ ነው። የቆመች፣ ቋሚ ማለት ነውና።

፪.፪ ሕገ ወጥ አካሄድ ያላቸው ግሶች። (Irregular Verbs)

ቀዳማይ	ካልአይ	ዘንድ	ትእዛዝ
ወሀበ / ሰጠ/	ይውሀብ፣ ይሀብ	የሀብ	የሀብ
ክሀለ / ቻለ/	ይክል / ይክሀል/	ይክሀል	ይክሀል
ብሀለ / አለ/	ይብል	ይበል	ይበል
ይቤ / አለ/	ይብል	ይበል	ይበል
ርእየ / አየ/	ይፊኢ	ይርእይ	ይርእ / ይርእየ/
ወድቀ / ወደቀ/	ይወድቅ	ይደቅ	ይደቅ

ድርጊቱ በመካሄድ ላለ (Continuous)ነገር መጠቀም የምንችለው በካልአይ ነው።

ምሳሌ፡- ይመጽእ ውሕቱ

እንዘ ይመጽእ ውሕቱ (እየመጣ ነው ሊመጣ ነው)

በንዑስ አንቀጽ

ሀ

ቀተለ-ቀተለ/

ቆመ

ሢመ

ብሀለ

ገብረ

የገስ አርእሱ

ማስታወሻ፡-

፩. መራትት

ገምስ ሳድስ እና

በግእዝ- መጽሐፍ

በራብዕ ብረክ

በገምስ-ሢመ

በሳድስ- ርእየ

በሳብዕ - ሐረ

፪. ንዑስ አንቀጽ

ቀተለ - ገደለ

ሀ. ቀተለ

ለ. ቀተለ-ት

፫. ዘንድ እና

፬. በንዑስ አንቀጽ

ቀድሶ/ቀድሶት/

ይመሠረታል። ይገኛል

፭.፭. የገስ

፩. ገስ የቋንቋ ገንዘብ

ከነገሱ ምድር

፩. አንቀጽ

ለብዙ የወገዱ

ላለስ ነውና።

